

Kraków, 21 lutego 2022.

dr hab. Barbara Marczuk-Szwed
Instytut Filologii Romańskiej
Uniwersytet Jagielloński
barbara.marczuk-szwed@uj.edu.pl

**Ocena osiągnięć naukowych doktor Magdaleny Koźluk
ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie literaturoznawstwo**

1. Biografia zawodowa i naukowa Habilitantki

Doktor Magdalena Koźluk jest absolwentką filologii romańskiej oraz filologii klasycznej. Ta podwójna specjalizacja (znajomość języka francuskiego i włoskiego oraz dwóch języków starożytnych) w sposób szczególny predysponuje Habilitantkę do zajmowania się epoką renesansu, której poświęciła swe wieloletnie i interdyscyplinarne badania. Stopień doktora nauk humanistycznych Habilitantka uzyskała w roku 2007, broniąc rozprawy pt. *L'Esculape et son art à la Renaissance. Étude sur le discours préfaciel dans les ouvrages français de médecine 1528-1628* (*Eskulap i jego sztuka w dobie renesansu. Studium o wstępach do francuskich traktatów medycznych 1528-1628*). Praca doktorska, przygotowana w systemie co-tutelle (z ramienia Uniwersytetu Łódzkiego promotorem była prof. Jadwiga Czerwińska, ze strony francuskiej prof. Paul Pittion z Centre d'Études Supérieures de la Renaissance w Tours), uzyskała najwyższe możliwe oceny obu komisji doktorskich. Rozprawa Magdaleny Koźluk została uhonorowana w roku 2008 wyróżnieniem Prix J.-C. Sournia – nagrodą przyznaną przez Société Française d'Histoire de la Médecine w Paryżu za najlepszą dysertację doktorską napisaną z zakresu historii medycyny przez obcokrajowca w języku francuskim. Z tej okazji we wrześniu 2009 roku Pani Koźluk otrzymała uroczyście wręczony srebrny medal przyznany przez Société Française d'Histoire de la Médecine : *Ut prosit et ornat*. Monografia, która powstała jako rozwinięcie i pogłębienie rozprawy doktorskiej, została opublikowana w prestiżowym paryskim wydawnictwie Classiques Garnier w roku 2012.

Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitantka była zatrudniona jako adiunkt w Katedrze Filologii Klasycznej UŁ (2007-2014), natomiast od października 2014 jest adiunktem w Instytucie Romanistyki UŁ. Od roku 2016 pełni funkcję wicedyrektora tegoż Instytutu.

Dorobek naukowy Habilitantki od momentu uzyskania stopnia doktora przedstawia się imponująco. Składają się nań trzy monografie (*L'Esculape et son art à la Renaissance*; edycja krytyczna traktatu Pierre'a Jacquelota *L'art. De vivre longuement sous le nom de Médée*, wskazana jako główne osiągnięcie w przewodzie habilitacyjnym oraz praca napisana we współautorstwie z prof. Jean-Paulem Pittionem *Editing Galen and Hippocrates in the Renaissance. An Exhibition of Sixteenth-Century Editions in the Library of Edward Worth (1678-1733)*), stanowiąca katalog wystawy w Dublinie w 2007 roku. Wszystkie trzy publikacje zostały wydane zagranicą. Habilitantka opublikowała ponadto dwadzieścia cztery rozdziały w monografiach (w tym trzynaście publikowanych zagranicą); dwadzieścia sześć artykułów naukowych (w tym trzynaście w czasopismach zagranicznych); współredagowała cztery monografie zbiorowe (w tym jedna zagraniczna). Jest również autorką dwunastu artykułów popularyzujących wiedzę o starożytnej i renesansowej medycynie oraz literaturze, dziewięciu opublikowanych recenzji naukowych oraz czterech niepublikowanych. Opracowała także dwie opinie eksperckie w konkursach grantowych.

Pani Koźluk wykazała się również bardzo intensywną aktywnością konferencyjną: brała udział w dwudziestu trzech konferencjach zagranicznych: we Francji, Irlandii, Kanadzie, a także w szesnastu konferencjach w Polsce. Ponadto wygłosiła osiem odczytów w krajowych instytucjach naukowych, m. in. W Polskim Towarzystwie Filologicznym.

2. Ocena głównego osiągnięcia naukowego

Jako główne osiągnięcie naukowe w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego został przedłożony spójny cykl tematyczny zatytułowany przez Habilitantkę jako: „Medycyna starożytna i jej recepcja we Francji u progu nowożytności (XVI-XVII wiek) z perspektywy retoryki klasycznej”.

Składają się nań: edycja naukowo-krytyczna siedemnastowiecznego traktatu medycznego Pierre'a Jacquelota: *L'Art de vivre longuement sous le nom de Médée* (Classiques Garnier, 2021) oraz siedemnaście publikacji (dziewięć artykułów, siedem rozdziałów w monografiach naukowych oraz jedna monografia autorska).

Opatrzona bogatym aparatem naukowym publikacja traktatu Jacquelota jest pierwszym wydaniem krytycznym tego dzieła reprezentującego skodyfikowany w średniowieczu, ale mający antyczne korzenie gatunek *régime de santé* (*regimen sanitatis*:

sztuka zdrowego życia). Ten liczący 550 stron tom zawiera obszerny wstęp (176 stron), trzy bardzo wartościowe aneksy, glosariusz, indeks nazwisk i postaci, bardzo bogatą bibliografię źródeł i opracowań (43 strony) oraz sam tekst traktatu, opatrzone przypisami. Autorka wydania zrekonstruowała także spis treści *Medei*, nieobecny w żadnym z siedemnastowiecznych wydań.

Już sam wstęp do wydania, ze względu na swe rozmiary (14 arkuszy) mógłby stanowić osobną monografię. Autorka prezentuje w nim nie tylko osobę autora oraz okoliczności powstania dzieła, ale także przeprowadza jego wieloaspektową analizę usytuowaną na tle diachronii i synchronii gatunku *regimen sanitatis*. Wstęp podzielony jest na pięć części tematycznych, z których pierwsza poświęcona została antycznej i średniowiecznej tradycji gatunku. Autorka przypomniała w niej zasady medycyny humoralnej, funkcjonujące w tradycji zachodniej od Hipokratesa i Galena do wieku XVIII oraz strukturę dawnej medycyny praktycznej (farmacja, chirurgia, dietetyka). Omówiła także istotne dla *régime de santé* pojęcie *diaïta*, rozumiane jako sposób życia oraz wpływ na nie czynników zewnętrznych (powietrze, ruch, sen, pokarm). W sposób znakomicie udokumentowany przedstawiła najważniejsze dzieła starożytne i średniowieczne z zakresu dietetyki a także sześć traktatów francuskich opublikowanych bezpośrednio przed lub współcześnie z dziełem Jacquelota. Habilitantka słusznie uznała, że tak szerokie zarysowanie tła jest niezbędne dla udowodnienia dwóch postawionych w pracy tez: pierwszej dotyczącej konserwatywności poglądów medycznych autora i drugiej odnoszącej się do jego oryginalności na tle współczesnych francuskich „reżimów zdrowego życia”.

W części drugiej *Pierre Jacquelot: sa vie et sa Médée* (s. 63-84) Habilitantka podjęła się niełatwego zadania rekonstrukcji biografii lekarza oraz rewizji informacji o jego życiu zawartych w notkach bio-bibliograficznych z XIX i pierwszej połowy XX wieku (Maurice des Gozis, Henri Fauré, Roger de Quirielle, Francis Perrot), nierzadko wzajemnie sprzecznych. Dzięki starannemu przestudiowaniu, najpierw rejestrów parafialnych departamentu l’Allier, następnie rejestrów archiwalnych Uniwersytetu Medycznego w Montpellier, podważyła dwa mity dotyczące jego osoby: po pierwsze żył nie lat 94 (co miało potwierdzać skuteczność proponowanego przez niego „reżimu zdrowotnego”, ale 35; po drugie nie zdobył tytułu doktora medycyny, lecz złożył wyłącznie egzamin licencjacki (*gradum licentiae*) w obecności uznanych autorytetów medycznych fakultetu w Montpellier. Habilitantka udowodniła, że widniejący na stronie tytułowej *Medei* zapis „doktor z Montpellier” to nic innego jak „zabieg edytorski promujący książkę” (s. 71). Podkreśliła także fakt, iż nie ma pewności co do tego, czy Jacquelot praktykował zawód medyka, czy

poświęcił się wyłącznie redakcji swojego *opus vitae*. W dalszej części rozważań Habilitantka wskazała na świadome poszukiwanie przez Jacquelota oryginalności (s. 72-84): wybór Medei jako patronki dzieła medycznego skierowuje uwagę czytelników na mniej eksploatowaną w tradycji filozoficznej i literackiej „jasną stronę mocy” mitologicznej bohaterki: była wszak nie tylko złowrogą dzieciobójczynią, ale czarodziejką umiejącą przywrócić młodość „pacjentom” jej powierzonym. Tytuł dzieła Jacquelota stał się dzięki temu zaskakujący i budzący ciekawość potencjalnego nabywcy.

Kolejny zabieg nowatorski to rozszerzenie tradycyjnej struktury sześciu ksiąg, właściwej dla *régimes de santé* (traktujących o sześciu rzeczach nie przynależnych naturze: *non-naturelles*) o księgę pierwszą, pełniącą funkcję filozoficznej preambuły. Księga ta osadza praktyczne rady medyka w jego przekonaniach antropologicznych, stanowiących charakterystyczną dla tamtej epoki fuzję koncepcji antycznych i chrześcijańskich. Studium tematyczne, zaproponowane przez Habilitantkę w kolejnej części wstępu (s. 85-108) stanowi cenny przewodnik, ułatwiający czytelnikowi poruszanie się po meandrach dość egzotycznych rad medyka, mających służyć zachowaniu dobrego zdrowia i przedłużeniu życia. W tej części pracy Pani Koźluk wykazała, że większość swoich pouczeń na temat powietrza, pokarmu, ćwiczeń, snu, odpoczynku czy namiętności duszy Jacquelot czerpie z programu uniwersyteckiego, a nie z własnej, raczej hipotetycznej praktyki lekarskiej. Warto podkreślić, że przeprowadzając studium tematyczne traktatu, Habilitantka nie ograniczyła się do przedstawienia panoramy poglądów Jacquelota, ale skonfrontowała je z obszernie cytowanymi w przypisach radami innych współczesnych mu medyków, autorów traktatów które omówiła w części pierwszej.

Rozdział czwarty, zatytułowany *Sources de la Médée* (s. 109-146) Pani Koźluk poświęciła poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie dlaczego *Medea* zasługuje na uwagę i czy można odnaleźć w tym traktacie znamiona nowatorstwa. W tym celu przeprowadziła erudycyjną i imponującą swym rozmachem syntezę źródeł naukowych i literackich Jacquelota. Ponieważ w większości są to *citations implicites* (czyli nie ujawniające źródła) zostały one w większości zidentyfikowane przez samą Habilitantkę i uporządkowane według pięciu kategorii tematycznych: medycyna, filozofia, religia, literatura oraz ikonografia. Badania te pozwoliły jej stwierdzić, że w kwestiach medycznych Jacquelot najchętniej odwoływał się do autorytetu najdawniejszym mistrzów: Hipokratesa i Galena, do medyków arabskich (Awicenna, Awerroes) czy do szkoły salerniańskiej (Arnoldus Villanovanus). Zdecydowanie rzadziej sięgał po autorów mu bliższych czasowo jak Antonio Benivieni, Bernard de Gordon, Jean Fernel, Jacques Houllier, Paracelsus czy Petrus Severinus.

Analizując stosunek Jaquelota do myśli medycznej dawnych i współczesnych czasów Habilitantka wykazała jego ostrożny konserwatyzm i zdecydowaną nieufność wobec nowinek propagowanych przez „chimistes” czyli uczniów Paracelsusa. Podobnie konserwatywna jest myśl filozoficzna w *Medei*, reprezentowana głównie przez odwołania do Arystotelesa, Platona, Makrobiusza, Cyserona czy Seneki. Według Habilitantki, właśnie ten aspekt miał wzbudzić zaufanie czytelników do autora i dawać im poczucie zakorzenienia w dobrze znanej i sprawdzonej tradycji.

Jeśli chodzi o oryginalność traktatu Jacquelota, za jej zasadniczy wyznacznik Habilitantka uznała wyjątkowo liczną obecność cytatów i parafraz literatury starożytnej: Homer, Owidiusz, Horacy, Wergiliusz, Juwenalis, Stacjusz, Auzoniusz, a także odwołań do tak modnych w tym czasie emblematów. Predylekcja dla pisarzy antycznych i humanistycznych stanowiła warsztat, w którym uformował się styl Jacquelota, medyk nadał bowiem swojemu traktatowi wyjątkowo kunsztowny kształt literacki.

Ostatnią część wstępu Habilitantka poświęciła interesującemu zagadnieniu z zakresu poetyki jakim jest „obraz autora” w tekście. Udowodniła, że zidentyfikowane w traktacie cytaty literackie, aluzje, obrazy, ekfrazy, alegorie, exempla, zabiegi eufoniczne zostały użyte w celu perswazyjnym bądź z intencją zjednania życzliwości czytelnika i zbudowania zaufania do autora. Habilitantka zwróciła także uwagę na fakt, że podmiot mówiący nie pozostaje „przezroczysty”, jak można by się tego spodziewać w traktacie medycznym, ale ujawnia się poprzez użycie zaimka „my”. W ten sposób identyfikuje się z czytelnikami we wspólnocie ludzkiego losu i nawiązując z nimi dialog. Analiza retoryczna i stylistyczna traktatu pozwoliła Habilitantce udowodnić, że „to nasycenie literackością czyni z *Medei* dzieło medyczne niemające sobie równych w tamtym czasie” i sprawia, że jest ono „istotnym ogniwem przejścia z *bonnes lettres* do *belles lettres*, jakie dokonało się we Francji na przełomie XVI i XVII stulecia” (Autoreferat s. 6). Habilitantka nie przecenia wkładu Jacquelota w rozwój wiedzy medycznej, ale podkreśla jego interdyscyplinarne wyposażenie intelektualne: literatura, filozofia, historia, teologia, historia naturalna, tak charakterystyczne dla reprezentanta „vulgaty medycznej” epoki baroku.

Dokonana przez Panią Koźluk edycja samego tekstu może stanowić wzór filologicznego warsztatu. Tekst został starannie transkrybowany z zastosowaniem zasad lekkiej modernizacji przyjętych we francuskich wydaniach krytycznych. Traktat został przez Habilitantkę opatrzony obfitością przypisów wyjaśniających kwestie budzące wątpliwości oraz zestawiających opinie Jacquelota z tymi, które zostały wyrażone przez medyków starożytnych i jemu współczesnych. Przypisy odsyłają także do aktualnej literatury

przedmiotu. Ze względu na fakt, że kolejne siedemnastowieczne wydania traktatu nie różnią się między sobą pod względem merytorycznym i nie zawierają wariantów niosących sens, Habilitantka słusznie pominęła ich przytaczanie, które niepotrzebnie obciążałoby i tak ogromny aparat krytyczny.

Na osobną uwagę zasługują trzy aneksy. W przejrzystych tabelach Pani Koźluk umieściła fragmenty *Medei* będące cytataми z Biblii (Appendice I) oraz z dzieł literackich staro- i nowożytnych (Appendice II), a także imiona bohaterów biblijnych i antycznych (Appendice III). Obok cytatów została precyzyjnie podana ich lokalizacja w tekście Jacquelota oraz w cytowanym źródle. Tabele te są nieocenionym przewodnikiem w gąszczu intertekstualności *Medei* – owej *copia rerum* tak charakterystycznej dla pisarstwa barokowego.

W ocenie tej edycji krytycznej warto także podkreślić znakomite opanowanie języka francuskiego w jego wysokim „uniwersyteckim” rejestrze a także zalety stylu, który jest naturalny, elegancki, nieprzegadany, reprezentujący *perspicuitas* (jasność i celność), którą sama Habilitantka chwali u Jacquelota (s. 168).

Podsumowując mogę stwierdzić, że opublikowane przez Habilitantkę pierwsze krytyczne wydanie traktatu francuskiego medyka jest dziełem pionierskim i godnym uznania. Co więcej, doktor Magdalena Koźluk jako jedyna w Polsce prowadzi tak zaawansowane badania kulturowe nad francuską medycyną wieku XVI.

Najliczniejszą grupę spośród pozostałych publikacji zgłoszonych jako główne osiągnięcie naukowe stanowią prace dotyczące przedmów do traktatów medycznych opublikowanych w stuleciu 1528-1628 (dziewięć artykułów i jedna monografia). Są one owocem rozwinięcia czy pogłębienia badań przeprowadzonych przez Habilitantkę w związku z rozprawą doktorską. Autorka proponuje w swych studiach wieloaspektową interpretację medycznych paratekstów, odkrywając wielość problemów i perspektyw jakie otwierają się przed badaczem. Przygląda się zatem kwestiom związanym z nomenklaturą medyczną (1)¹, etyką lekarza i aptekarza (3, 4, 5, 14, 15), kontrowersjami między trzema „sektami” : *empirici*, *dogmatici*, *methodici* (6, 11), sporem między galenistami i paracelsystami (8), stosunkiem do antycznych *auctoritates* (7). Habilitantka analizuje parateksty medyczne nie tylko pod kątem zawartych w nich racji, ale bada je z perspektywy ich potencjału retorycznego.

¹ Numery, które podaję w nawiasach, odsyłają do „Wykazu pozycji zgłoszonych jako główne osiągnięcie naukowe”.

Pozostałych pięć publikacji dotyczy innego korpusu tekstów niż przedmowy, wpisując się jednakże w ten sam krąg tematyczny. Dwie z tych prac poświęcone zostały funkcjonowaniu figur retorycznych oraz strategii perswazji i polemiki w traktatach Galena (10) i Claude Dariota (9). Autorka bada te dzieła wykorzystując swój znakomity warsztat retoryczny, oparty nie tylko o koncepcje starożytne (Cyceron, Kwintylian) ale wzbogacony o współczesne propozycje dotyczące pragmatyki dyskursu (Dominique Maingueneau). Szczególnie interesujące i subtelne interpretacje zaproponowane zostały w dwóch artykułach poświęconych funkcjonowaniu anegdoty/dygresji w traktatach naukowych jakimi są: *Les Œuvres pharmaceutiques* Jeana de Renou 1626 (12) *Erreurs populaires* Gasparda Bachota (13). Przy okazji tego ostatniego Habilitantka zwróciła uwagę na mało znaną kwestię związku między dziełem Bachota z roku 1626 i książką jego mistrza: Laurenta Jouberta pod tym samym tytułem (1578).

Prace przedstawione jako główne osiągnięcie naukowe tworzą spójną całość pod względem tematycznym i metodologicznym. Jedynym artykułem, którego materia może nieco odbiega od pozostałych jest znakomita skądinąd, wieloaspektowa analiza retoryczna i literacka funkcjonowania hypotypozy w *Metamorfozach* Owidiusza (16). Trudno się jednak zgodzić, że tekst ten stanowi „materiał badawczy z pogranicza retoryki i medycyny” (Autoreferat s. 10), bowiem interpretując go Habilitantka odwołuje się raczej do poetyki ciała niż do starożytnych koncepcji medycznych.

2. Ocena pozostałego dorobku naukowego Habilitantki

Jak precyzuje doktor Magdalena Koźluk w autoreferacie (s. 11), jej zainteresowania naukowe dotyczą trzech obszarów ściśle ze sobą powiązanych:

1. Historia dawnej książki medycznej
2. Dawna medycyna i sztuka emblematyczna
3. Historia starożytnej medycyny i jej recepcja w szesnasto- i siedemnastowiecznej Francji

Pierwszy z tych obszarów związany jest z badaniami i odkryciami Habilitantki dokonanymi w trakcie pobytu na stypendium w Dublinie oraz podczas prac nad medycznym księgozbiorem w klasztorze oo. Karmelitów w Krakowie. Na bazie tych eksploracji powstało siedem publikacji (cztery autorskie i trzy we współautorstwie), z których dwie przedstawiła do oceny w przewodzie habilitacyjnym.

Z uznaniem należy odnotować odkrycie, jakiego Pani Koźluk dokonała w specjalistycznej bibliotece w Dublinie: odnalazła tam siedemnastowieczny rękopis greckiego traktatu Galena *De Ossibus*, będący wariantem nieznanym wcześniej badaczom. Odkrycie to rzuciło nowe światło na problem funkcjonowania tekstu Galena w XVI i XVII stuleciu w Europie. Jego owocem jest publikacja w języku angielskim, przygotowana we współautorstwie z profesorem Jeanem-Paulem Pittionem (CESR, Tours, TCD College) : *Editing Galen and Hippocrates in the Renaissance*, wydana w Dublinie w 2007 roku.

Pokłosiem tej pracy było zaproszenie Habilitantki do uroczystego otwarcia wystawy szesnasto- i siedemnastowiecznych starodruków greckich i łacińskich medyków w Worth Library w Dublinie gdzie miała okazję wygłosić w języku francuskim wykład na temat roli Galena i Hipokratesa w Renesansie.

Kontynuując kwerendę w The Mursh's Library w Dublinie Habilitantka opracowała kolekcję starodruków poświęconych tzw. *morbus gallicus* czyli kile. Wyniki badań zaprezentowała w 2008 roku w The Royal Society, Carleton House Terrace w Londynie .

Natomiast podczas pracy nad medycznym księgozbiorem klasztoru oo. Karmelitów w Krakowie doktor Magdalena Koźluk podjęła się opracowania księgozbioru Antona Schneebergera, szwajcarskiego uczonego medyka, który przybył do Krakowa w połowie XVI wieku. Publikacje na temat tej kolekcji Habilitantka przygotowała częściowo sama [II.4.3]² częściowo we współpracy z prof. Danielle Gourevitch z École Normale Supérieure w Paryżu [II.4.7].

Drugi krąg tematyczny obejmuje czternaście publikacji (z których pięć Habilitantka zgłosiła do oceny), dotyczących sztuki emblematycznej, tak istotnej w obiegu literackim XVI i XVII wieku. *Ars emblematica* cieszy się od kilku dekad ogromnym zainteresowaniem badaczy, co owocuje wieloma publikacjami na ten temat. Habilitantka proponuje jednak bardzo nowatorskie interdyscyplinarne podejście do tej sztuki, polegające na badaniu wzajemnych relacji między emblematyką, mnemotechniką i medycyną w tych stuleciach. Przy okazji ustalania emblematycznych odniesień obecnych w *Medei* Jacquelota Habilitantka dokonała kolejnego odkrycia, ustalając że medyk korzystał z konkretnego łacińsko-francuskiego wydania *Emblematów* Alciata (Paris, Jean Richer 1584).

Pośród zgłoszonych do oceny publikacji należących do tej grupy tematycznej aż trzy dotyczą dzieła mało znanego jezuickiego medyka, Louisa de Caseneuve: *Hieroglyphicorum et medicorum emblematum dodekakrounos* (1626). Jest to bardzo interesujący podręcznik, w

² Oznaczenia w nawiasach kwadratowych podaję za „Wykazem kilku innych pozycji”, które habilitantka uznała za ważne w swoim dorobku naukowym.

którym mnemotechniczne emblematy (w liczbie dwunastu) mają ułatwić adeptom medycyny przyswojenie sobie wiedzy. W każdej z trzech publikacji Habilitantka przestudiowała inny aspekt tego rzadkiego i mało opracowanego dzieła, stanowiącego pierwszy zbiór emblematów całkowicie poświęcony sztuce medycznej. W syntetycznym artykule [II.2.9] w sposób wnikliwy zinterpretowała potencjał retoryczny *brevitas*, realizowanej przez autora na kolejnych poziomach emblematu: inskrypcja, obraz, epigramat, komentarz. Dokonała także przekładu z łaciny obszernych fragmentów komentarzy.

W drugim studium poświęconym temu dziełu [II.4.6] zajęła się rozszyfrowaniem sieci znaczeń czterech emblematów ilustrujących cztery temperamenty. Zaproponowana przez Habilitantkę semiologiczna i symboliczna interpretacja postaci, zwierząt, roślin i przedmiotów umieszczonych na czterech rycinach ma charakter absolutnie pionierski i świadczy zarówno o erudycji Habilitantki jak i o wyjątkowej wnikliwości interpretacyjnej. Wreszcie trzeci artykuł [II.4.14] stanowi porównawcze studium odniesień do *Historii Naturalnej* Pliniusza, obecnych w traktacie Caseneuve'a oraz we wcześniejszym dziele Hadrianusa Iuniusa *Medici Emblemata* (1565). Habilitantka udowodniła, jak bardzo zmieniło się podejście do *Historii* Pliniusza w ciągu sześciu dekad : dla Hadrianusa Iuniusa *Historia Naturalis* stanowiła niepodważalny autorytet, encyklopedię wiedzy geograficznej i przyrodniczej niosącej jednocześnie z sobą moralne przesłanie. Jak wykazała Pani Doktor, bardziej krytyczny Caseneuve zweryfikował przekaz autora starożytnego w oparciu o własne doświadczenia i obserwacje. Można wyrazić nadzieję, że uwaga, jaką Habilitantka poświęciła Louisowi de Caseneuve (czwarty artykuł na jego temat jest przyjęty do druku) zaowocuje, być może, wydaniem krytycznym jego niezwykle oryginalnego dzieła.

Do grupy prac dotyczących *ars emblematica* należą jeszcze dwa interesujące artykuły. Pierwszy z nich [II.2.20] poświęcony został postaci Herkulesa we francuskiej emblematyce renesansowej. Habilitantka zbadała obecność tego bohatera w znaczącym korpusie, liczącym dziewięć zbiorów emblematów oraz ich humanistycznych intertekstów (m. in. *Adagia* Erasma). W oparciu o nie wykazała, że w kulturze renesansowej obraz Herkules jest nośnikiem zupełnie innych sensów niż tradycyjnie wiązana z jego osobą gloryfikacja siły fizycznej. Młodzieniec wybierający między cnotą i występkiem, przewodnik Muz, patron elokwencji, budowniczy miast i idealny władca, wreszcie uczonego humanista, to nowe znaczenia, których najpełniejszy repertuar, jak udowadnia Habilitantka, podaje alegoryczna wykładnia każdej z dwunastu prac herosa, zaproponowana we wspomnianym wyżej paryskim wydaniu *Emblematum Liber* Alciata u Jeana Richera z 1584 roku.

W ostatnim artykule z tej grupy tematycznej Pani Koźluk zaproponowała przegląd niezwykle bogatego i fascynującego *imaginarium* maku w mitologii, w dziełach medycznych i literackich, wreszcie w ikonografii starożytnej i renesansowej. Opierając się o szeroki korpus tekstów Habilitantka ukazała mak jako atrybut snu, śmierci, zapomnienia w miłości wskazując na wieloznaczność zarówno symboliki jak i praktycznego wykorzystania tej rośliny.

Trzecią i zarazem najliczniejszą grupę prac wskazanych jako dodatkowe osiągnięcia naukowe stanowią teksty dotyczące historii starożytnej medycyny i jej recepcji w szesnasto- i siedemnastowiecznej Francji (czternaście prac, z tych osiem przedstawionych do oceny). Habilitantka zanalizowała w nich szerokie spektrum problemów, jakimi zajmowała się medycyna przednaukowa: higieniczne i dietetyczne zasady zdrowego życia (w tym kwestie dotyczące kulinariów i enologii), różne podejścia do roli pięciu zmysłów w poznawaniu świata i w doświadczeniu etycznym, choroby kobiece jako odrębna gałąź medycyny. Szczególną uwagę poświęciła chorobie wywołanej nadmiarem czarnej żółci: opisała paradoksalny charakter tej choroby, wiotką granicę między melancholią a szaleństwem, wreszcie sposoby leczenia jej różnych odmian, w tym melancholii erotycznej.

Podobnie jak w przypadku studiów zgłoszonych jako główne osiągnięcie, artykuły poświęcone historii medycyny charakteryzują się rozległością badanego korpusu (teksty autorów greckich, łacińskich, arabskich oraz francuskich), umiejętnością odkrycia inspirujących ścieżek badawczych oraz nienagannym warsztatem metodologicznym. W tej grupie publikacji habilitantki należy szczególnie wyróżnić pracę translatorską : przekład na język polski rozdziału *De melancholia IX* z *Liber ad regem Almansorem* Rhazesa, opracowany we współautorstwie z Katarzyną Chiżyńską (*Classica Wratislaviensis, Acta Uniuersitatis Wratislaviensis* XXX, no 3209, 2010). Przekład tego dzieła stanowił wyjątkowo trudne wyzwanie translatorskie ze względu na konieczność ustalenia znaczenia terminów arabskich i specjalistycznych łacińskich czy odwołania do rycin botanicznych i komentarzy XVI wiecznych.

We wszystkich przedstawionych do oceny pracach Pani Magdalena Koźluk łączy pasję badawczą, pomysłowość, wyobraźnię ze skrupulatnością i rzetelnością. Wykorzystując swoją imponującą wiedzę interdyscyplinarną: historia medycyny, sztuka emblematyczna, ikonografia, retoryka klasyczna i renesansowa, historia idei, nauki, sztuki, Habilitantka swobodnie porusza się w labiryncie starożytnych i renesansowych ksiąg, znaczeń, odwołań, aluzji. Dzięki swej ciekawości poznawczej Pani Koźluk stworzyła własny gabinet

osobliwości, po którym oprowadza czytelników swych prac, słuchaczy wystąpień i studentów.

4. Ocena istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, w szczególności zagranicznej

Habilitantka od lat współpracuje z dwiema prestiżowymi instytucjami naukowymi we Francji: Laboratoire Orient et Méditerranée - Médecine grecque, działający na Wydziale Literatury na Sorbonie oraz Institut des Sciences et des Antiquités na Uniwersytecie w Besançon. Jest także członkinią międzynarodowej interdyscyplinarnej grupy badawczej, pracującej nad projektem pt. « Formes du savoir de 1400 à 1750 », finansowanym przez La Maison des Sciences de l'Homme d'Aquitaine w Bordeaux. Współpracuje także z Zespołem Badawczym « Histoire des sciences » działającym przy Centre d'Études Supérieures de la Renaissance na Université François-Rabelais w Tours. Na gruncie krajowym jest współpracowniczką Interdyscyplinarnego Zespołu Badań nad kulturą Dawną działającego na Wydziale Neofilologii Uniwersytetu Warszawskiego.

Należy także podkreślić zaangażowanie Habilitantki w działalność grantową. W latach 2010-2012 uczestniczyła w realizacji europejskiego grantu badawczego „Hermes Medicus. Interpréter les signes, interpréter les faits: herméneutique et discours médical (XVIe-XVIIe siècles)” prowadzonym przez kilka Uniwersytetów: Paris 7, Université de Genève, de Chicago oraz The Floersheimer Center for Constitutional Democracy of the Benjamin N. Cardozo School of Law (New York). Była także wykonawcą grantu MNISW: Miniatura zatytułowanego *Regimen sanitatis w XVI i XVII wieku we Francji* (2018-2019).

Habilitantka działa także aktywnie w towarzystwach naukowych: od 2009 w *Société Française d'Histoire de la Médecine* w Paryżu oraz w oddziale Łódzkim Polskiego Towarzystwa Filologicznego, w którym od roku 2014 pełni funkcję wiceprezesa. Jest także członkinią „Ceraneum” - Centrum Badań nad Historią i Kulturą Basenu Morza Śródziemnego i Europy Południowo-Wschodniej im. prof. Waldemara Cerana oraz Akademickiego Towarzystwa Romanistów Polskich „Plejada”.

Habilitantka systematycznie poszerza swoje kompetencje badawcze odbywając staże naukowe zagranicą (Lyon, Leyden, Besançon, Dublin, w sumie dziesięć staży zagranicznych). Jest także zaangażowana w działalność edytorską w macierzystej uczelni, gdzie od roku 2016 pełni funkcję sekretarza czasopisma naukowego *Folia Litteraria Romanica*, wcześniej (2009-

2012) była sekretarzem pisma *Collectanea Philologica*, wydawanym także przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

5. Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzujących naukę

Pani Magdalena Koźluk jest bardzo aktywnym i uznanym dydaktykiem. Od roku 2005 prowadziła zajęcia dydaktyczne (ćwiczenia, wykłady, seminaria) w Katedrze Filologii Klasycznej UŁ, następnie w Instytucie Romanistyki UŁ. Była promotorem dziesięciu prac licencjackich i sześciu magisterskich. Opracowywała również autorskie programy dla kierunków studiów oraz dla poszczególnych kursów prowadzonych na filologii klasycznej i romańskiej.

Działalność organizacyjna Habilitantki wykracza także poza mury Uniwersytetu Łódzkiego. Współpracując z instytucjami działającymi w mieście zainicjowała i koordynowała cykl prelekcji dotyczących kultury antycznej dla uczniów liceów. Pod egidą Łódzkiego Oddziału PTF organizowała w latach 2010-2012 międzyuczelniane wykłady pod tytułem *Gyne, Femina, Mulier*. Była także pomysłodawczynią stworzenia w roku 2014 studenckiego bloga o kulturze francuskiej (*Dans les six coins de la culture*; <http://romanistyka.uni.lodz.pl/blog/>) cieszącego się dużą popularnością wśród studentów. Wspólnie ze studentami romanistyki i italianistyki prowadzi także fanpage'a Instytutu Romanistyki na Facebooku od roku 2016.

Te dwie ostatnie inicjatywy współgrają z działalnością popularyzatorską Habilitantki jako wytrwałej propagatorki kultury francuskiej i antycznej. Oprócz publikacji kilkunastu artykułów popularnonaukowych, Pani Koźluk współpracowała z wieloma organizacjami i instytucjami miasta i regionu, takich jak Alliance Française w Łodzi, Politechnika Łódzka, Urząd Miasta Łodzi, Teatr Nowy w Łodzi, *Kronika Uniwersytecka* (czasopismo Uniwersytetu Łódzkiego) oraz z fundacją *Chór Dzieci Miasta Łodzi* i Niepubliczna Szkoła Baletowa w Łodzi. Jej działalność popularyzatorska imponuje wielością koncepcji i form: promocje książek, organizacja wystaw, koordynacja konkursów, prowadzenie warsztatów dla dzieci i młodzieży, realizacja spektakli baletowych.

Jako członek Rady Promocji Języka Francuskiego przy Urzędzie miasta Łodzi oraz Stowarzyszenia ŁBF („Łódzkie Bardziej Francuskie”) Habilitantka współorganizowała wydarzenia związane z corocznymi „Tygodniami frankofonii” odbywające się pod

honorowym patronatem Ambasady Francuskiej w Polsce. Pani Magdalena Koźluk promuje kulturę francuską i antyczną także w mediach (wywiady dla prasy, telewizji i radia).

Nie można pominąć faktu, że za swoją działalność naukową Habilitantka była kilkakrotnie nagradzana przez instytucje zagraniczne: wspomniany medal od Société Française d'Histoire de la Médecine *Ut prosit et ornat*, list gratulacyjny od Ambadora RP Dublinie za zorganizowanie wystawy *Editing Galen and Hippocrates in the Renaissance* w Worth Library w Dublinie.

Jej praca badawcza i organizacyjna jest także doceniana w macierzystej uczelni: Habilitantka była trzykrotnie uhonorowana Nagrodą Rektora UŁ jako jedna z dziesięciu wyróżniających się pracowników Wydziału Filologicznego. W październiku 2019 roku została wyróżniona przez Dziekana Wydziału Filologicznego za działalność organizacyjną na rzecz całego Wydziału oraz jednostki, w której pełni funkcję wicedyrektora.

Wniosek końcowy

Podsumowując przegląd dokonań Habilitantki stwierdzam, iż publikacje zgłoszone jako główne osiągnięcie naukowe a także przedstawione do oceny dodatkowe pozycje, które autorka uznała za ważne w swym dorobku, stanowią istotny wkład w rozwój dyscypliny literaturoznawstwo. W połączeniu z intensywną aktywnością badawczą realizowaną w zagranicznych instytucjach, a także na polu organizacyjnym oraz popularyzatorskim, dokonania te są podstawą do ubiegania się o awans naukowy. Ponieważ spełniają one wszystkie kryteria określone w art. 219 ustawy 1 pkt 2 z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2018 r., poz. 1668 z późn. zm.) wnoszę o dopuszczenie dr Magdaleny Koźluk do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie literaturoznawstwa.

Barbara Marud-Szwed